
ANALYSIS OF THE LENDING ACTIVITIES IN THE MACEDONIAN BANKING SYSTEM

Marina Blazhekovikj Toshevski

St. Kliment Ohridski University – Bitola, RN Macedonia, marina.blazekovic@yahoo.com

Ana Bisheva

Ministry of Finance, RN Macedonia, bishevaana@gmail.com

Abstract: The banks are the key financial participants in a country's financial system. Through their basic function, which is to collect deposits and place loans, can to see their significant share as financial intermediaries in the total assets of the financial sector. The success of banks in performing this function depends on the economic situation. Banks through credit activity support enable the growth of new businesses and contribute to improving economic activity. The credit activity of the banks, i.e. the loans has the largest share in the total banking assets and in the total revenues. Most often, in their operations, banks face financial problems that are the result of non-performing loans, i.e. loans that they cannot collect due to various reasons, such as inadequate credit approval policies, unfavorable conditions in the economy and so on.

Therefore, due to the importance of banks and their lending activity, i.e. loans to enterprises and households, this paper analyzes the credit support and lending activity of banks in the Macedonian banking system, as well as a comparative analysis of lending activity in certain years. The research takes and the credit conditions, the factors that affect the credit conditions, as well as the impact of the changes in the monetary policy on the interest rate policy of the banks when lending the enterprises and households.

Keywords: banks, loans, credit activity

АНАЛИЗА НА КРЕДИТНАТА АКТИВНОСТ ВО МАКЕДОНСКИОТ БАНКАРСКИ СИСТЕМ

Марина Блажековиќ Тошевски

Универзитет Св. Климент Охридски – Битола, РС Македонија, marina.blazekovic@yahoo.com

Ана Бишева

Министерство за финансии, РС Македонија, bishevaana@gmail.com

Резиме: Банките се клучни финансиски учесници во [финансискиот систем](#) на една земја. Преку нивната основна функција, а тоа е прибирање на депозити и пласирање на кредити, може да се согледа нивното значајно учество како финансиски посредници во вкупните средства на финансискиот сектор. Успешноста на банките да ја извршуваат оваа функција, зависи од економската состојба. Банките преку кредитната поддршка го овозможуваат растот на нови бизниси и придонесуваат за подобрување на економската активност. Кредитната активност на банките, односно кредитите имаат најголемо учество во вкупната банкарска актива и во вкупните приходи. Најчесто, во нивното работење, банките се соочуваат со финансиски проблеми кои се резултат на нефункционалните кредити, односно кредити кои не можат да ги наплатат поради различни причини, како на пример, несоодветни политики при одобрување на кредитите, неповолни состојби во економијата и сл.

Затоа, поради значајноста на банките и нивната кредитна активност, односно кредитите одобрени на претпријатијата и на населението, во овој труд е направена анализа на кредитната поддршка и кредитната активност на банките во македонскиот банкарски систем, како и компаративна анализа на кредитната активност во одделни години. Во истражувањето се земени предвид и кредитните услови, факторите кои влијаат на кредитните услови, како и влијанието на промените на монетарната политика врз каматната политика на банките при кредитирање на претпријатијата и на домаќинствата.

Клучни зборови: банки, кредити, кредитна активност

1. ВОВЕД

Кредитната активност и кредитната поддршка на претпријатијата и населението од страна на банките, зависи од стратегијата на самата банка. Од таа стратегија произлегува како ќе биде насочено банкарското кредитирање, односно дали кредитите на една банка ќе бидат насочени кон крупни [претпријатија](#) или кон населението и малите претпријатија. Сеуште има банки кои се насочени само кон кредитирање на

нискоризични клиенти, но има и банки кои заради остварување на повисок принос, се насочени кон поризично кредитирање.

Банките денес, како модерни финансиски институции, со прифаќањето и воведувањето на новите технолошки промени и информатичките трендови во своето работење, добија нова димензија што влијае на целокупното нивно работење, вклучувајќи ги и нивните кредитни активности. Затоа, во овој труд се анализираат кредитните активности на банките во изминатите години, но и актуелните трендови во кредитирањето како резултат на промените што настанаа со модерниот начин на работење, но и влијанието на КОВИД 19 пандемијата.

2. МАТЕРИЈАЛИ И МЕТОДИ

Кредитите имаат најголемо учество во билансите на банките и тоа со повеќе од 50% во вкупните средства и со 50%-60% во вкупните приходи. Затоа, врз профитабилноста на банките значајно влијание имаат приходите што се остваруваат од кредитите како, камата, провизии и сл. Исто така, кредитите се поврзани и со приливи на депозити што повлекува и продажба на некои други банкарски услуги (Г. Петревски, 2011, стр. 85).

Народната банка во нашата земја, редовно спроведува анкета за кредитната активност на банките, вклучувајќи ги кредитните услови, факторите кои влијаат на нив, како и влијанието на промените на монетарната политика врз каматната политика на банките при кредитирање и на претпријатијата и на населението (НБРМ, Анкета за кредитна активност на банките, 2020 и 2021г.). Од анализата на податоците содржани во Годишните извештаи на Народната банка за 2018, 2019 и 2020 година, може да се направи компаративна анализа на кредитната активност во периодот пред КОВИД 19 пандемијата и периодот во време на КОВИД 19 пандемијата. Извештаите за ризиците во банкарскиот систем, даваат податоци преку кои може да се согледаат движењата на нефункционалните кредити и остварување на кредитниот ризик. При тоа, треба да се земе предвид и ефектот од задолжителните отписи кои беа направени поради усвојување на Одлуката за методологијата за управување со кредитниот ризик и нејзина примена од 2019 година.

3. КРЕДИТИРАЊЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ БАНКАРСКИ СИСТЕМ

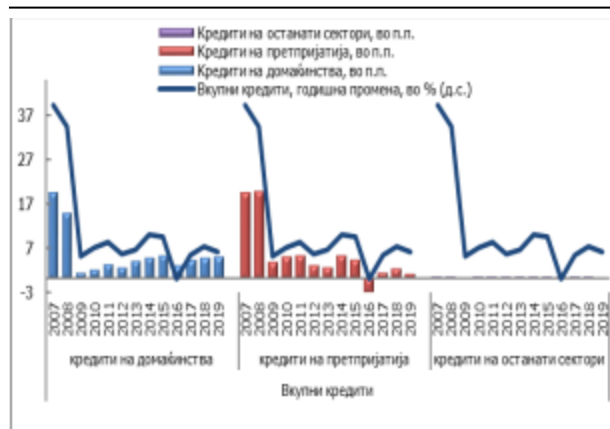
Банките во нашата земја, во рамките на својата кредитна политика, можат да даваат кредити на правни лица и на население. Основната карактеристика на кредитот е неговата повратност, односно надоместокот, кој во вид на камата претпријатијата и населението им го плаќаат на банките (Љ. Трпески, Банкарство, 2009, стр. 362-386.)

3.1. КРЕДИТНАТА АКТИВНОСТ ВО ПЕРИОДОТ ПРЕД КОВИД 19 ПАНДЕМИЈАТА

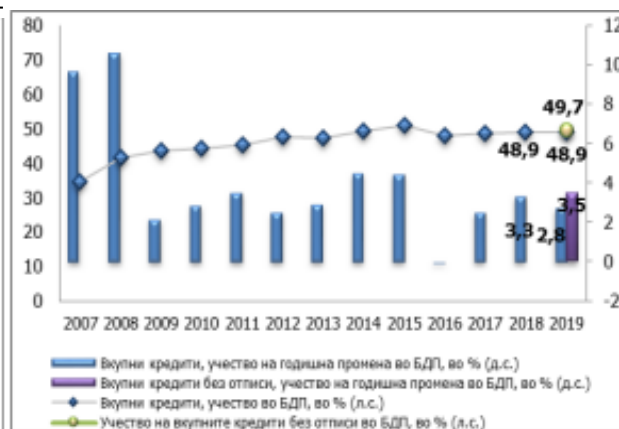
Во стабилни макроекономски услови, кредитната активност на банките во 2019 година имаше раст од 6% на годишно ниво и позитивна кредитна поддршка од страна на банкарскиот сектор кон економијата во земјата. Поточно, реалниот раст на кредитите на годишно ниво во 2019 година беше 7,6% слично како и во 2018 година, кога беше 7,3%, доколку не се земе во предвид ефектот од задолжителните отписи кои беа направени поради усвојување на Одлуката за методологијата за управување со кредитниот ризик и нејзина примена од 2019 година.

Како и во претходните години, најголемо учество имаат кредитите на населението споредено со учеството на кредитите на претпријатијата, кои имаат помало учество. Учеството на вкупните кредити во БДП во 2019 година немаше промени споредено со 2018 година, односно од 48,9% во 2018 година се зголеми на 49,7% ако не се земе предвид ефектот на задолжителните отписи. Овие движења можат да се забележат на следниот графички приказ.

Графикон 1. Вкупни кредити според сектори и нивна годишна промена

Графикон 2. Учество на вкупни кредити во БДП

Извор: Годишен извештај за 2018 и 2019 година, НБРСМ

Народната банка ја намали основната каматна стапка и во 2018 и во 2019 година, и со тоа им даде сигнал на банките дека има можност за олеснување на кредитните услови, а со тоа и за зголемување на кредитната поддршка. Карактеристично за 2018 година е тоа што после подолг период, земајќи го предвид факторот очекувања за вкупната економска активност, се олеснуваат кредитните услови за кредитната активност на претпријатијата и со тоа се зголемува нивното учество.

Од анализата на Извештајот за ризиците во 2019 година, може да се забележи пад на нефункционалните кредити, а кој пад пред сè е резултат на промените во регулативата и усвојување на претходно наведената Одлука за методологијата за управување со кредитниот ризик која започна да се применува од 2019 година. Од секторски аспект, најголемо учество во тој пад на нефункционалните кредити имаат претпријатијата, но поради тоа што дел од нив не ги исполнија своите обврски спрема банките, тоа доведе и до остварување на кредитен ризик. Кај населението, падот на нефункционалните кредити пред сè е поради задолжителните отписи и тоа придонесе да се намали соодносот помеѓу нефункционалните и вкупните кредити на населението до историски најниско ниво, односно 2%.

Традиционално, најзначајниот кредитор на населението се домашните банки. Зголемувањето на кредититната активност насочена кон населението продолжи и во 2019 година, и со тоа, кредитната поддршка на населението од страна на банките имаше забрзан раст, од 10,7%. Тоа беше проследено и со олеснување на кредитните услови за населението.

Податоците содржани во Извештајот за финансиска стабилност за 2019 година, покажуваат дека има олеснување и на кредитните услови за претпријатијата (повеќе за малите и средни претпријатија) од страна на домашните банки. За ваквата состојба, како фактор може да се наведе конкуренцијата од другите банки, односно очекувањата на банките за подобра економска активност. Олеснувањето на кредитните услови, банките го направиле со намалување на каматната стапка, трошоците за провизии, како и надоместоците за кредити.

3.2. КОВИД 19 И КРЕДИТНАТА АКТИВНОСТ

Појавата на КОВИД 19 пандемијата во изминатата година, направи драстичен пресврт во сите области, вклучувајќи го и работењето на банките и нивната кредитна активност. Пандемијата покажа дека не се важни само добрите мерки и одлуки, туку и нивната навремена примена. Имаше олабавување на монетарната политика, а се со цел да се воведи регулаторна флексибилност и да може да се стимулира привременото одложување на отплатата на кредитите од страна на населението и претпријатијата кои беа погодени од оваа пандемија. Сето тоа, придонесе да се одржат поволни финансиски услови, да се задржи кредитниот циклус на банкарскиот систем и да се олесни финансискиот товар на секторите кои беа погодени.

Ефектите од пандемијата се почувствуваа во текот на 2020 година, кога вкупните кредити имаа раст од 4,7% на годишно ниво споредено со нивниот раст во 2019 година, кој беше 6%. За да се надминат негативните последици од пандемијата, Народната банка ја намали основната каматна стапка и донесе мерки во насока да се олабават условите за кредитирање, но и за да се обезбеди банкарска ликвидност и на тој начин да се поттикне кредитната активност.

Но, како што може да се согледа од следниот графикон, со падот на економската активност се зголеми учеството на кредитите во БДП на 53,8% во 2020 година споредено со 2019 година, кога беше 49,5%.

Графикон 3. Учество на вкупни кредити во БДП

Извор: Годишен извештај за 2019 и 2020 година, НБРСМ

Ваквата состојба кај кредитната активност делумно е резултат на банкарските согледувања за зголемување на ризиците, а сето тоа поради макроекономската неизвесност која произлезе од пандемијата. Податоците содржани во Анкетите за кредитната активност во 2020 година, кои ги спроведува Народната банка, покажуваат дека постои нето-намалување на побарувачката за кредити и од страна на населението и од страна на претпријатијата и покрај нето-олеснување на кредитните услови. Во растот на вкупните кредити на годишно ниво, најголемо учество имаат кредитите на населението споредено со учеството на кредитите на претпријатијата, кои имаат помало учество.

Графикон 4. Вкупни кредити според сектори и нивна годишна промена

Извор: Годишен извештај за 2019 и 2020 година, НБРСМ

Анализата на податоците содржани во Извештајот за ризиците во банкарскиот систем за 2020 година, покажува дека за време на КОВИД 19 пандемијата, услови за работење на претпријатијата беа отежнати, па затоа и кредитниот ризик на кој се изложени банките доби поголемо значење. Но, под влијание на повеќе фактори, во 2020 година, кредитниот ризик се намали, а тоа го покажува пониското ниво на нефункционалните кредити. Тука треба да се земат предвид и мерките на Народната банка при управување со кредитниот ризик, како и можноста привремено да се одложи отплатата на кредитите заради пандемијата. На тој начин, се намали можноста и за остварување на кредитен ризик во банкарските портфолија. Гледано според сектори, падот на нефункционалните кредити беше повеќе позастапен кај кредитите на претпријатијата и тоа од -31,4%, но и кај кредитите на населението од -12,6%.

5. ЗАКЛУЧОК

Банкарството денес, се соочува со бројни предизвици и тоа како резултат на технолошките иновации, глобализацијата, промените на кои треба да се прилагоди, како на пример КОВИД 19 пандемијата. Банкарското работење на тој начин се менува, така што, покрај традиционалните банкарски активности, односно прибирање на депозити и давање на кредити, тие извршуваат и многу други небанкарски активности. Кога станува збор за нивната кредитна активност, според горенаведените податоци содржани во наведените извештаи во анализираниот период може да се направи и согледа анализата и компаративната анализа на кредитните активности на банките насочени кон претпријатијата и населението во периодот пред КОВИД 19 пандемијата и периодот во време на КОВИД 19 пандемијата.

Кога има стабилни макроекономски услови, како што покажуваат податоците за кредитната активност на банките во 2019 година се забележува позитивна кредитна поддршка од страна на банкарскиот сектор кон економијата во нашата земја. При тоа, најголемо учество имаат кредитите на населението споредено со учеството на кредитите на претпријатијата, кои имаат помало учество. Исто така во тој период може да се забележи и пад на нефункционалните кредити кој е резултат пред сè на промените во регулативата, односно усвојување и примена на Одлука за методологијата за управување со кредитниот ризик.

Макроекономската неизвесност пак која произлезе од пандемијата, покажа дека не се важни само добрите мерки и одлуки, туку и нивната навремена примена. При тоа, клучна улога имаше Народната банка која ја олабави монетарната политика, а се со цел да се воведи регулаторна флексибилност за да може да се стимулира привременото одложување на отплатата на кредитите од страна на населението и претпријатијата кои беа погодени од оваа пандемија. Сето тоа, придонесе да се одржат поволни финансиски услови, да се задржи кредитниот циклус на банкарскиот систем и да се олесни финансискиот товар на секторите кои беа погодени.

ЛИТЕРАТУРА

- Анкета за кредитна активност на банките, НБРСМ. (2021). стр. 2-8
Анкета за кредитна активност на банките, НБРСМ. (2020). стр. 2-8
Годишен извештај за 2020 година, НБРСМ. (2020). стр. 42-43
Годишен извештај за 2019 година, НБРСМ. (2019). стр. 38-39
Годишен извештај за 2018 година, НБРСМ. (2018). стр. 39-40
Петревски, Г. (2011). Управување со банките - второ издание, Скопје: Економски факултет. стр. 85
Извештај за ризиците во банкарскиот систем, НБРСМ. (2020). стр. 18-19
Извештај за ризиците во банкарскиот систем, НБРСМ. (2019). стр. 17
Извештај за финансиската стабилност, НБРСМ. (2019). стр. 51-84
Трпески, Љ. (2009). Банкарство и банкарско работење. Скопје. стр. 386.
Одлука за методологијата за управување со кредитниот ризик („Службен весник на Република Македонија“ бр. 149/2018).